

Namık Kemal Üniversitesi
Namik Kemal University
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Institute of Social Science

No : 02 / 2009

**İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin
Kabul Edilişinin 60. Yıldönümünde
Taşıdığı Anlam ve Önemi**

Alpay Hekimler

Kapak Sayfasının Arkası – Bu sayfa boş bırakılmıştır.

Alpay Hekimler

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Kabul Edilişinin 60.Yıldönümünde Taşıdığı Anlam ve Önemi

Sosyal Bilimler Metinleri 02 / 2009

Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ
Namık Kemal University, Institute of Social Science, Tekirdag

Sosyal Bilimler Metinleri
ISSN 1308-4453 (Print)
ISSN 1308-4895 (Internet)

Sosyal Bilimler Metinleri Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından online ve basılı olarak sosyal bilimlerin farklı alanlarında yapılan çalışmaların duyurulması ve kamu oyu ile paylaşarak tartışmaya açılmasına yönelik olarak yayınlanan süreli bir yayındır. Çalışmada öne sürülen görüş ve düşünceler yazara ait olup Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünü bağlamaz.

İndirme Adresi:

www.nku.edu.tr/sbe/sbm/

Namık Kemal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Değirmenaltı Yerleşkesi
TR-59030 Tekirdağ
Tel: +90-282-293 38 74
Faks: +90-282-293 38 78
E-Posta: sosyalbilimler@nku.edu.tr

İç Kapak Sayfasının Arkası – Bu sayfa boş bırakılmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Kabul Edilişinin 60.Yıldönümünde Taşıdığı Anlam ve Önemi

Özet:

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 10 Aralık 1948 yılında kabul edilmiştir. Kabulünün 60. yıldönümünde günceliğini halen koruyan Beyanname insan haklarının evrensel boyutta kabul edilmesi, geliştirilmesi ve korunması yönünde önemli katkılar sağlamıştır. Bu çalışmada insan hakları kavramının gelişim süreci ve bu hakların bir belge ile somutlaştırılması gereksinimin altında yatan nedenler irdelendikten sonra, Beyannamede yer verilen temel insan hakları genel hatları ile ele alınmaktadır. Bu kapsamda temel ve medeni haklar değerlendirildikten sonra, belge kapsamında tanınmış olan sosyal haklar üzerinde de durulup genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmaktadır. Çalışma, kabulünün ardından insan haklarının Global ölçekte gelişmesi konusunda Beyannamenin etkinliği değerlendirildikten sonra, güncel gelişmeler ışığında genel bir değerlendirme ile son bulmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, İnsan Hakları, Temel ve Medeni Haklar, Sosyal Haklar, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi.

Meaning and Significance of the Universal Declaration of Human Rights at its 60th Anniversary of Proclamation

Abstract:

The Universal Declaration of Human Rights was adopted and proclaimed on December 10, 1948. The Declaration, which still keeps its significance at its 60th anniversary of proclamation, has much contributed to acceptance, universalization and conservation of human rights. In this study, the concept of human rights in its development process is overviewed in a parallel way to the discussion of the reasons underlying the requirement for documentation of human rights. Basic human rights mentioned in the Declaration are explained in general as a next stage. Proceeding the evaluation of basic and civil rights within this context, the study tries to draw out a general framework of social rights recognised by the Declaration. After commenting on the effectiveness of the Declaration in global improvement of the human rights, the study concludes with a general preview of the issue regarding the recent changes.

Keywords:

Universal Declaration of Human Rights, Human Rights, Basic and Civil Rights, Social Rights, United Nations Human Rights Council

İçindekiler

I. Giriş	3
II. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Kabul Edilişinin Ardında Yatan Gerçekler	3
III. “Hak “ ve “İnsan Hakları Kavramları	7
A. “Hak” Kavramı	7
B. “İnsan Hakkı” Kavramı.....	8
IV. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesindeki Temel Düzenlemeler	8
A. Temel ve Medeni Haklara İlişkin Düzenlemeler	8
1. Beyannamenin Evrensellik Özelliği.....	8
2. Kölelik ve Kulluğun Yasaklanması	9
3. İşkencenin ve İnsanlık Dışı Davranışların Yasaklanması	10
4. Yasanın koruyuculuğundan Eşit Olarak Yararlanılması İlkesi	10
5. Vatandaşlık Hakkı İle İlgili Güvenceler	12
6. Aile Kurma Hakkı	12
B. Sosyal Haklara İlişkin Temel Düzenlemeler	13
1. Örgütlenme Hakkı.....	13
2. Çalışma Hakkı ve Koruyucu Düzenlemeler	14
3. Sosyal Güvenlik Hakkı.....	16
V. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Kabul Edilmesinin Ardından Yaşanan Gelişmeler	16
VI. Geleceğe Yönelik Perspektifler.....	19
VII. Kaynaklar	22

I. Giriş

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 60 yıl önce, tam olarak 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilmiştir. Bu nedenle de 10 Aralık günü ayrı bir önem taşımakta olup her yıl “İnsan Hakları Günü” olarak kutlanmaktadır. Bu çalışmanın amacı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini bir kez daha ele almak, 60. Yıl döneminde taşıdığı anlam ve önemini irdelemek ve son yıllardaki gelişmeleri ve Beyannamenin Global ölçekte etkinliğini değerlendirmektir. Bu kapsamda ilkin bu belgenin kabul edilmesinin ardında yatan nedenlere ve kabul ediliş sürecine kısaca değindikten sonra, İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde yer alan belli başlı maddeler üzerinde durup ardından kabulü sonrasında yaşanan gelişmeler kısaca irdelenip günümüzde taşıdığı anlam ve öneme değinerek geleceğe yönelik perspektifler ortaya konmaya çalışılacaktır.

II. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Kabul Edilmesinin Ardında

Yatan Gerekçeler

İnsan hakları konusu aslında sanıldığı kadar aksine son 100 hata 200 yıllık bir gelişim sürecinin sonunda ortaya çıkmış bir olgu değildir. İnsan hakları kavramının ortaya çıkışını çok daha gerilere, ortaçağa kadar geri götürebilmemiz mümkündür. 13. yy. başında tam olarak 1215 yılında İngiltere Kralınca “Magna Carta” olarak bilinen belge kabul edilmiştir ki, bu belgede ilk defa insan hakları kavramına yer verildiğini ve böylelikle baskıya dayanan devlet anlayışından bir dönüşüm sürecine girildiğini görmekteyiz. Bu nedenle hukuksal anlamda insan haklarının Manga Carta'nın kabul edilmesi ile birlikte doğduğu kabul edilmektedir. Bunun ile birlikte hukuksal bir kavram olarak ele alınmamış olursa da antik Yunanda Hümanizm kapsamında insan hakları olgusunun temellerinin de atılmaya başlandığını görmekteyiz.¹

Magna Carta, Kralın bazı yetkilerinden feragat etmesini, kanunlara uygun davranmasını ve hukukun kralın arzu ve isteklerinden daha üstün olduğunu kabul etmesini zorunlu kılıyordu. Dolayısıyla tamamen keyfiyete dayalı bir hükümlerlik anlayışına son verilmesi bir ölçüde bu belgenin kabul edilmesi ile mümkün hale gelmiştir.²

Şüphesiz olarak Magna Carta'dan sonra gelen önemli bir belge de Amerika'da yayımlanan “Bağımsızlık Bildirgesidir”. 2 Temmuz 1776'da kabul edilen bu bildirgenin önemi temelde

¹ Bkz.: *Peter Cornelius Mayer Tasch, Mitte und Maß, Leitbild des Humanismus von den Ursprüngen bis zur Gegenwart, Nomos, Baden-Baden, 2006.*

² Manga Carta ile ilgili ayrıntılı bilgiler için Bkz.: *Hans Christoph Schröder, Die Geschichte Englands: Ein Überblick, in: Großbritannien, Hans Kastendiek/ Karl Rohe/ Angelika Volle (Hrsg.), Camups, Frankfurt a.Main, 1998, s.18 vd.*

bağımsızlık ve özgürlük kavramlarının gelişmesinde esas itibariyle ortaya çıksa da, insan haklarının gelişimi konusunda da ayrı bir yeri bulunmaktadır. Bilindiği üzere bugün ABD'ni oluşturan eyaletler önceleri koloni olarak düzenlemişti, bu kolonilerden 13'ü³ anılan tarihte üzerinde güneş batmayan İmparatorluk olarak da tarihe geçmiş olan Büyük Britanya'dan yani bugünkü İngiltere'den bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir.⁴ Bağımsızlık açısından önemli bir belge olması yanında konumuz açısından baktığımızda bildirgede yer alan aşağıdaki sözler evrensel boyuta ayrı bir önem taşımaktadır.

Bildirgede: "Bütün insanların eşit yaratıldıklarına; yaratıcıları tarafından onlara hayat, özgürlük ve mutluluğu arama hakkı gibi geri alınamaz bazı haklar verildiğine inanıyoruz" sözlerine yer verilmiştir.⁵ İnsanların eşit yaratılmış oldukları ifadesi daha sonraları İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde de açıkça yanımsa bulacaktır.

Gerçekten bu bildirinin hazırlanmasında en etkin isimlerden biri, hatta yazarı olan ABD'nin üçüncü başkanı Thomas Jefferson'un bildiri hakkında, "Biz şu gerçeklerin açık olduğu görüşündeyiz: bütün insanlar eşit yaratılmışlardır, onları yaratan Tanrı kendilerine vazgeçilemez bazı haklar vermiştir, bu haklar arasında yaşama, özgürlük ve refahını arama hakları yer alır, bu hakları korumak için insanlar arasında meşru, iktidar hak ve yetkilerini yönetilenin rızasından alan hükümetler kurulmuştur. Herhangi bir hükümet şekli, bu amaçları tahrip eder bir nitelik kazanırsa, onu değiştirmek veya kaldırmak ve temelleri kendi güvenlik ve refahlarını sağlamaya en uygun görünecek ilkeler üzerine dayanan, güç ve yetkiyi aynı amaçla örgütleyen yeni bir hükümet kurmak o halkın hakkıdır." şeklindeki sözleri tarihin sayfaları arasında yerini almıştır.

Yukarıda sözü edilen iki belgenin yanında bir üçüncü belge de dünya tarihinin değişmesinde çok önemli bir fonksiyon üstlenmiş ve bu etkinliği hala tartışılmak ile birlikte, sayısız araştırmalara ilham kaynağı olmuştur. Söz ettiğimiz belge 1789 Fransız İhtilalından⁶ sonra kabul edilmiş olan "Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisidir". 28 Ağustos 1789'da, Fransız

³ Connecticut, Delaware, Georgia, Maryland, Massachusetts, New Hampshire, New Jersey, New York, North Carolina, Pennsylvania, Rhode Island, Souht Carolina, Virginia.

⁴ Bkz.: Udo Sautter, *Geschichte der Vereinigten Staaten von Amerika*, 4. erw. Ausg., Stuttgart, 1991, Angela u. Willi Paul Adams (Hrsg.), *Die Amerikanische Revolution und die Verfassung 1754–1791*, dtv, München, 1987.

⁵ Bildirgenin tam metni için <http://www.br-online.de/wissen-bildung/collegeradio/medien/geschichte/lincoln/quellentexte/> Erişim 23.10.2008.

⁶ Fransız ihtilalının en önemli sonuçlarından biri, yıkılmaz diye düşünülen, hatta egemenlik hakkını Tanrıdan aldığı iddia edilen mutlak krallıkların yıkılabileceği ortaya çıkmış olmasıdır. Diğer önemli bir sonuç ilkel şekli Yunan şehir devletlerinde, gelişmiş şekli başta İngiltere ve ABD'de görülen demokrasi, Kıta Avrupa'sında gelişmeye başladı ve Batı medeniyetinin vazgeçilmez unsurlarından biri haline geldi. Üçüncü bir sonuç ise, egemenliğin halka ait olduğu kabul edilerek, eşitlik, özgürlük ve adalet ilkeleri yayılmaya başlamıştır. Bu konuda geniş açıklamalar için Bkz.: Hans-Ulrich Thamer, *Die Französische Revolution. Freiheit, Gleichheit, Brüderlichkeit*, Gerstenberg, Hildesheim 2007, Axel Kuhn, *Die Französische Revolution*, Reclam, Ditzingen 1999, Roger Chartier, *Die kulturellen Ursprünge der Französischen Revolution*, Campus-Verlag, Frankfurt/M. 1995, Jules Michelet, *Geschichte der französischen Revolution*, Eichborn-Verlag, Frankfurt/M. 1989.

Ulusal Meclisi tarafından kabul ve beyan edilen bu Bildirgede, insanların eşit doğduğu ve eşit yaşamaları gerektiği, insanların zulme karşı direnme hakkı olduğu, her türlü egemenliğin esasının millete dayalı olduğu ve mutlak egemenliğin bir kişi ya da grubun elinde bulunamayacağı, devleti idare edenlerin esas olarak millete karşı sorumlu olduğu, ortaya konuyordu.⁷

Bu üç belge esasen bugün kabul görmüş olan temel düşünceleri yansıtmaktadır. Ancak şimdi belki şu soru akla takılabilir. 1948 yılında neden insan haklarını evrensel düzeyde düzenleyen bir belgenin kabul edilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bunun altında yatan temel neden ya da nedenler neydi. Bu sorunun yanıtlanması aslında o kadar da güç değil, bilindiği üzere Birleşmiş Milletler, 2. Dünya Savaşının beraberinde getirmiş olduğu yıkımın bir daha yaşanmaması amacıyla kurulmuştur. Yine hatırlanacağı üzere 1.Dünya Savaşından sonra kurulan ve “Cemiyeti Akvam” adı altında da bilinen Milletler Cemiyeti de esasen aynı Vizyon ile kurulmuşsa da bu alanda başarılı olmaktan uzak kalmıştır.⁸

Milletler Cemiyetinin kuruluş amacı dünya barışını sağlamak olsa da, Global ölçüde insan hakları konusunda herhangi bir düzenlemede bulunulmadığının da belirtilmesi gerekmektedir.⁹ O dönemde daha çok geçerli olan anlayış temel insan haklarının düzenlenmesinin uluslararası hukukunun değil, her ülkenin kendi iç hukukunun konusunu oluşturduğu idi.

Türkiye'nin de aralarında yer aldığı 51 kurucu üye tarafından Birleşmiş Milletlerin 26 Haziran 1945 yılında San Francisco'da kuruluşunun ardından¹⁰ kısa bir süre sonra, insan hakları konusuna geçtiğini görüyoruz. Hatta Birleşmiş Milletler Kuruluş Sözleşmesinin 1.maddesinin 3.fıkrasında “İnsan haklarının korunması ve temel özgürlüklerin insanlar arasında dil, din, ırk ve cinsiyet ayrımı olmaksızın tüm insanlık için geliştirilmesi ve güçlendirilmesi”, temel hedefler arasında sayılmıştır.¹¹

Burada şüphesiz olarak en önemli unsur, insanlığa ve insan haklarına karşı yapılan saldırıların uluslararası düzeyde engellenmesi ve dünya ölçeğinde temel haklarının

⁷ Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi konusunda geniş açıklamalar için Bkz.: **Marcel Gauchet**, *Die Erklärung der Menschenrechte - Die Debatte um die bürgerlichen Freiheiten 1789*, Hamburg, 1991.

⁸ Birleşmiş Milletlerin öncü kurumları için Bkz.: **Hans von Mangoldt/ Volker Rüttberger/ Franz Knipping** (Hrsg.), *Das System der Vereingten Nationen und seine Vorläufer*, Beck, München, 1995.

⁹ **Bardo Fassbender**, *Idee und Anspruch der Menschenrechte im Völkerrecht*, *Aus Politik und Zeitgeschichte* (APuZ), 46/2008, s.3-8.

¹⁰ Birleşmiş Milletler (BM) ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz.: **Swen Bernhard Gareis/ Johannes Varwick**, *Die Vereingten Nationen*, 4.Auflage, Budrich, Opladen, 2006, **Klaus Dieter Wolf**, *Die UNO – Geschichte Aufgaben Perspektive*, Beck, München, 2005.

¹¹ BM'nin kuruluş sözleşmesine ilgili linkten ulaşılabilir

http://www.unric.org/index.php?option=com_content&task=view&id=108&Itemid=196&lang=de Erişim 28 Ekim 2008.

bağıtlanması amacı yatmaktadır. Özellikle de insan hakları konusunda 2. Dünya Savaşı öncesi ve sırasında yaşanan o inanılmaz manzaralar, daha açık ifade etmek gerekirse Adolf Hitler'in 1933 de yoğun bir propaganda sonucunda Nasyonal Sosyalist Partisi ile iktidarı ele geçirmesi¹² ve dünya tarihinde o zamana kadar görülmeyen bir soykırıma ve felakete yol açmış olması bu yolda etkin olmuştur.¹³ İnsanların en doğal ve temel hakkı olan yaşama haklarının ellerinden alınmış olunması, bu konuya değinilmesini zorunlu bırakmıştır. Şüphesiz olarak savaşın önemli sonuçlarından biride, insan haklarının o deneli önemli bir hak olduğu ve bunun güvencesinin tek bir ulusa emanet edilemeyecek kadar değerli olduğu anlayışının gelişmesi ve güçlenmesi olmuştur. Ancak, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde yer almış olan uluslararası normları 1949 tarihli kuruluş Anayasa'sına da¹⁴ aktaran ilk ülkenin Federal Almanya olması yeni bir dönemin başlangıcına da adeta işaret eder niteliktedir.

Özetle, bugün 192 üyesi bulunan Birleşmiş Milletlerin kurulması ile birlikte konunun uluslararası düzeyde bağlayıcı hale gelmesi gereksinimi bir kez daha ortaya konmuş ve bu alanda daha etkin çalışmalara girilmiştir.

Bu yıl 60. Yıldönümünü kutladığımız ve insan olmanın beraberinde getirdiği en temel haklara evrensel bir boyut kazandıran İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu tarafından taslak metin olarak hazırlandıktan sonra, yapılan bazı değişikliklerin ardından ifade ettiğimiz üzere 10 Aralık 1948 tarihinde Paris'te düzenlenen toplantıda kabul edilmiştir. Ancak Birleşmiş Milletlere üye ülkelerin tümünün o dönemde bu belgeyi kabul ettikleri yanılgısına kapılmamak gerekir, nitekim 6 sosyalist ülke çekimser kalırken, Suudi Arabistan ve Güney Afrika Beyannamenin reddi yönünde oy kullanmışlardır.

Türkiye ise Beyannameyi ilanından kısa bir süre sonra kabul edilmiştir. 6 Nisan 1949 tarih ve 9119 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin Resmi Gazete de yayınlanmıştır. Ancak alınan kararda aynı zamanda yayımdan sonra Beyannamenin okullarda ve diğer eğitim müesseselerinde okutulması ve yorumlanması, radyo ve gazetelerde münasip neşriyatta bulunulması kararlaştırılmıştır. Dolayısıyla Beyannamenin kabul edildiği dönemde amaç yer verilen insan haklarını geniş bir biçimde tanıtılması ve bu konuda insanlarımızın eğitilmesi olmuştur. Bu konuda sağlanan başarı ise yıllar içersinde ortaya çıkmıştır.

¹² Bu konudaki süreç için Bkz.: **Wolfgang Benz**, *Geschichte des Dritten Reiches*, Beck, München, 2000.

¹³ Karş.: **Ludorf Herbst**, *Das nationalsozialistische Deutschland 1933-1945 – Die Entfesselung der Gewalt: Rassismus und Krieg*, Suhrkamp, Frankfurt a.Main, 1996, **Hans Ulrich Thamer**, *Verführung und Gewalt – Deutschland 1933-1945*, Siedler, Berlin, 1986.

¹⁴ *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland v.23. Mai 1949*, BGBl 149, S.1.

III. “Hak” ve “İnsan Hakkı” Kavramları

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde yer verilen hükümleri tam ve doğru biçimde irdeleyebilmemiz için, Beyanname kapsamında “hak” ve “insan hakkı” kavramlarından tam olarak neyin anlaşılması gerektiğinin bilinmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle çok kısaca bu iki kavramın üzerinde durulması uygun görülmüştür.

A) Hak Kavramı

“Hak”, bu üç harfli ancak bu denli önemli kavramı en kısa tanımlamayla bir şeyi yapabilme yetkisi biçiminde tanımlayabilmemiz mümkündür. Kişi bu şeyi yapıp yapmamakta ise özgürdür. Ancak burada belirleyici olan esas unsur bu dediğimiz şeyin, yapılıp yapılmaması konusunda kişiye yetkinin verilmiş olup olmadığıdır. Dolayısıyla salt bir yetki verilmiş ise bu durumda bir haktan söz edebilmemiz mümkün görülmektedir. Bu nedenle de hak, “hukuk düzeninin kişilere tanıdığı yetki” biçiminde de tanımlanmaktadır.¹⁵ Bu yetkiyi kimin ya da kimlerin verdiğine baktığımız zaman ise karşımıza yasa koyucu çıkmaktadır.

Bu bağlamda diğer önemli bir unsur ise özgürlük unsurudur, yani kişiye belirli bir alanda bir hak tanınmış ise, kişinin bu hakkı kullanıp kullanmaması konusunda özgür olmasıdır. Bundan ötürü, kişinin bu hakkını kullanması yolunda zorlanması, baskı altında tutulmasına imkan yoktur. Kişinin özgür iradesi söz konusudur. Ancak belirli alanlarda hakların sınırlandırılması da mümkün olmakta, hatta zorunlu hale gelmektedir. Bu alanda sınırlandırma ise sadece Anayasa ve yasalar yoluyla yapılabilmesi olanak dahilindedir.¹⁶

Konuyu bir örnek ile açıklamak gerekirse, eğitim bir haktır, bu haktan tüm vatandaşların yararlanması esastır. Ancak bu hakkın kullanıp kullanılmaması konusunda belirli anlamda bir sınırlandırma da söz konusudur. Bilindiği üzere ülkemizde sekiz yıllık temel eğitim uygulaması esastır, dolayısıyla ben istemiyorum diye bu eğitim hakkından vazgeçilmesi mümkün olmamaktadır. Nitekim İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 26. maddesinde herkesin eğitim hakkına sahip olduğu, eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasız olduğu ve ilköğretimin zorunlu olduğu, teknik ve mesleki eğitim herkese açık olduğu ve de yüksek öğretimin, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olması gerektiğine, hükmettiğini görmekteyiz. Özetlemek gerekirse hak, herkesin istediği zaman istediği şeyleri yapabilmesi anlamına gelmemektedir.

¹⁵ Bkz.; *Yılmaz Aslan/Doğan Şenyüz/Metin Taş/Ayhan Kortunay/Ömür Develi, Hukuka Giriş, 4.baskı, Ekin Yayınları, Bursa, 2008, s.129 vd. ayrıntılar için, Kemal Gözler, Hukuka Giriş, 4.baskı, Ekin Yayınları, Bursa, 2007, s.268. vd., Aydın Aybay/Rona Aybay, Hukuka Giriş, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005.*

¹⁶ *Türkiye’de Anayasa yoluyla hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması konusunda Bkz.: Hasan Fendoğlu, Türk Anayasası ve Avrupa Birliği, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2007, s.111. vd.*

B) İnsan Hakkı Kavramı

İnsan hakları dediğimiz zaman ise, kanaatimizce tüm insanların doğuştan itibaren beraberinde getirdiği, daha açık bir ifade ile salt insan olmalarından dolayı sahip oldukları hakların anlaşılması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında insan haklarını, hak kavramının üzerinde de görmek gerekir.¹⁷ Nitekim Beyannamenin 1.maddesinde “Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar.” denilmektedir. Bu maddede görüldüğü üzere yer verilen en temel hak, özgürlük ve eşitlik haklarıdır ki, bunlara insanların doğdukları andan itibaren sahip olduklarının altı çizilmektedir. Ancak burada mutlaka ifade etmemiz gereken bir diğer madde vardır ki, bu hak şüphesiz olarak en temel haktır. Bu hak tanınmadan da zaten diğer haklarının tanınmasının da herhangi bir önem ifade etmeyecektir. Söz ettiğimiz bu en temel hak, insanın yaşama hakkıdır ki, bu konuda doğrudan Beyannamenin 3.maddesinde düzenleme bulmuştur.¹⁸

IV. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesindeki Temel Düzenlemeler

İnsan hakları Evrensel Beyannamesi kabul edildiği şekli ile bir giriş ve toplam 30 maddeden oluşmaktadır.¹⁹ Bu maddeleri bir sınıflandırmaya tabi tutacak olursak, birincisi temel ve medeni haklar ve ikincisi sosyal haklar olmak üzere iki temel başlık altında inceleyebilmemiz mümkün olmaktadır. Tüm maddelerin spesifik ayrıntıları ile incelenmesi bu çalışmanın boyutunu aşacağından dolayı, sadece belli başlı temel düzenlemeler üzerinde durulup aşağıda genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmaktadır.

A) Temel ve Medeni Haklara İlişkin Düzenlemeler

1) Beyannamenin Evrensellik Özelliği

Beyannamenin 2.maddesi “Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir. Ayrıca, ister bağımsız olsun, ister vesayet altında veya özerk olmayan ya da başka bir egemenlik kısıtlamasına bağlı ülke yurttaşı olsun, bir kimse hakkında, uyruğunda bulunduğu devlet veya

¹⁷ İnsan hakları ile ilgili olarak yapılan sınıflandırmalar için örneğin Bkz.: **Hasan Fendoğlu**, *Milenyum Türkiye'sinde İnsan Hakları ve AB*, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2007, s.19. vd.

¹⁸ “Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır” İHEB'nin 3.maddesi.

¹⁹ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Türkçe tam metni için <http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/iheb.html> Erişim 28.11.2008

ülkenin siyasal, hukuksal veya uluslararası statüsü bakımından hiçbir ayırım gözetilmeyecektir”, biçiminde ifade bulmuştur.

Şüphesiz olarak bu hüküm İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi içerisinde, evrensellik özelliğini yansıtan en önemli düzenlemelerden bir olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu madde hiçbir suretle insanlar arasında ayırımın yapılamayacağını, Beyannamede ifade bulmuş olan hakların, tüm insanlar tarafından hiçbir fark gözetmeksizin, ister Alman, Türk, Arap, Laz, Kızılderili; kadın, erkek olsun; isterse Hıristiyan, Musevi, Müslüman, Süryani, Alevi, isterse ateşe tapsın ya da ateist olsun, zengin olsun, fakir olsun, isterse de ülkesi istila altında bulunsun, hiçbir suretle ayırım yapılamayacağını, Beyannamede ifade edilen tüm hakların tüm insanlar için aynı oranda, kısıtlamasız bir biçimde geçerli olacağına hükmettiğini görmekteyiz. Bunun ile birlikte bu hakların başka kimselere veya kurumlara aktarılamayacağını da altı çizilmektedir. Burada özetle insana, insan olduğu için değer verilmesi, korunması ve gözetilmesi ilkesi esas itibarıyla ortaya çıkmaktadır.

2) Kölelik ve Kulluğun Yasaklanması

Bilindiği üzere insanlık tarihi boyunca kölelik sistemi var olmuştur.²⁰ Bunun en bilinen örnekleri arasında genelde Mısır’da piramitlerin inşa edilmesi sırasında binlerce hatta yüz binlerce kölenin çalıştırıldığı gözler önünde gelse de, daha eski dönemlere gittiğimiz zamanda bu sistemin varlığını, yani insanların baskı altında çalıştırılması, kullanılması olgusu karşımıza çıkmaktadır. O dönemlerde kölelik toplumsal bir sınıf olarak görülmekteydi. Ancak daha yakın tarihlere geldiğimizde, 17.-18. yüzyıllarda özellikle Afrika kıtasından köle ticaretinin hız kazandığı, insanların bir mal ve eşya gibi alınıp satıldığı, ticari değerinin biçildiği, bir sistemin varlığı karşımıza çıkmaktadır. Bilindiği üzere özellikle Amerika kıtasında o dönemlerde kölelik çok yaygın bir uygulamaydı ve 1865 yılına kadar Abraham Lincoln tarafından son olarak güney eyaletlerinde yasaklanıncaya değin Amerika Birleşik Devletlerin de sistematik bir uygulama olarak devam etmiştir.²¹

İrksal ayrımcılığın yapıldığı uygulamalar Amerika’da geçen yüzyılının ortalarına kadar görülmüş ve bazı ülkeler de marjinal de olsa maalesef varlığını halen sürdürebilmektedir²² ki

²⁰ Karş.: **Heinz Bellen u.a (Hrsg.)**, *Bibliographie zur antiken Sklaverei*, Steiner, Stuttgart, 2003.

²¹ Bu konuda geniş açıklamalar için Bkz.: **Elisabeth Hermann Otto (Hrsg.)**, *Unfreie Arbeits- und Lebensverhältnisse von der Antike bis zur Gegenwart – Eine Einführung*, Olms, Hildesheim, 2006.

²² Bkz.: **Kevin Bales**, *Die neue Sklaverei*, Kunstmann, München, 2001.

bu alanda ilk akla gelen örneklerden biri son yıllarda yoğun ihlallerin yaşandığı Afrika ülkesi Ruanda'da karşımıza çıkmaktadır.²³

Beynamede açıkça, hiç kimsenin kölelik veya kulluk altında bulundurulamayacağı, kölelik ve köle ticaretinin her türlü biçimde yasak olduğuna yer verilmiştir.²⁴ (4.md) Ancak uygulamaya bakıldığında halen bu madde ile çelişen uygulamaların dünyamızda var olduğunu görmekteyiz. Özellikle insan kaçakçılığı, kadın ve çocuk ticaretinin, günümüzde köleliğin halen devam etmekte olduğunu açıkça göstermektedir.

3) İşkence ve İnsanlık Dışı Davranışların Yasaklanması

Hiç şüphesiz olarak çok önemli olan başka bir düzenlemede Beynaminin 5.maddesinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu maddeye göre, hiç kimseye işkence yapılamayacağı, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamayacağına ve de bu biçimde ceza da verilemeyeceğine yer verilmiştir. Tartışmasız olarak işkenceden söz ederken salt fiziksel değil aynı zamanda psikolojik işkencenin de anlaşılması gerekmektedir.

Burada ifade etmiş olduğumuz temel haklar esasen hiçbir belgeye gereksinim kalmadan sağlıklı düşünen her insan tarafından kabul edilmesi ancak aynı zamanda da uygulaması gereken asgari düzenlemeler olduğu kanaatindeyiz. Bir insana sırf ayrı bir etnik kökene, inanişe veya görüşe sahip olduğu için yaşama hakkının sınırlandırılması, bir mal gibi alınıp satılması, işkence edilmesi veya aşağılanması günümüzde kabul edilebilecek bir şey değildir. Bu açıdan bakıldığında insan haklarının gelişim evresi bir anlamda insanlığın ve insanlık tarihinin gelişim evresini de ortaya koyar niteliktedir.

4) Yasanın Koruyuculuğundan Eşit Olarak Yararlanılması İlkesi

Yasama, yürütme, yargı denildiğinde aklımızda ilk olarak güçler ayrılığı prensibi gelmektedir. Beynamede özellikle yargı konusunda, daha doğrusu yargılanma konusunda önemli hükümlere yer verildiğini görmekteyiz. Bu bağlamda, herkesin yasa önünde eşit olduğu ve ayırım gözetilmeksizin yasanın korunmasından eşit olarak yararlanma hakkına sahip olduğu hükmüne yer verilmiştir.²⁵ Yine herkesin anayasa ya da yasayla tanınmış temel haklarını

²³ Runda'daki gelişmeler ve yaşanan insan hakları ihlalleri için Bkz.: **Hans Mathieu**, *Wege aus der Höle: Ethik und Praxis humanitärer Intervention und der Völkermord in Ruanda, Internationale Politik und Gesellschaft Online*, 2004, s.176-191.

²⁴ Bkz.: İHEB'nin 4.maddesine.

²⁵ Bkz.: İHEB'nin 7.maddesine.

çığneyen eylemlere karşı yetkili ulusal mahkemeler eliyle etkin bir yargı yoluna başvurma hakkının bulunduğu altı çizilmiştir.²⁶

Hiç kimsenin keyfi olarak yakalanamayacağı, tutuklanamayacağı ve sürgün edilemeyeceği Beynamede ifade bulmuş olan en temel haklar arasında sayılmaktadır. Yargılama aşamasında ise yine çok önemli bir temel hak karşımıza çıkmaktadır ki, bugün bu evrensel kural yargılamanın temel prensibi haline gelmiştir. Öyle ki, 10.madde de herkesin, hak ve yükümlülükleri belirlenirken ve kendisine bir suç yüklenirken, tam bir şekilde davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından hakça ve açık olarak görülmesini istemeye hakkı bulunduğu yer verilmiştir. Yasaya göre suçlu olduğu saptanmadıkça, bir kimsenin suçsuz sayılacağı hususu bu madde altında yine düzenleme bulmuş olup, bu ifade, evrensel bir hukuk normu haline gelmiştir.

Tarihin sayfaları arasında bu sefer daha gerilere gittiğimiz zaman yargı erki ile ilgili olarak kanaatimizce çok önemli bir düzenleme karşımıza çıkmaktadır. Takvimler milattan önce 2.500 yılını gösterdiğinde, yani 4.500 önce tarihin ilk yazılı kanunları olarak bilinen Hammurabi Kanunları, Babil Kralı Hammurabi tarafından kaleme alınmıştır.²⁷ Toplam 282 maddeden oluşan bu kanunun 5.maddesi konumuz açısından büyük önem taşımaktadır. Bu maddeye göre; “Eğer bir yargıç bir davaya bakar ve bir karara varırsa verdiği hükmü yazılı olarak takdim eder; daha sonra verdiği kararda bir hata ortaya çıkarsa ve bu kendi hatasından kaynaklanırsa o zaman davada onun tarafından kararlaştırılan para cezasının on iki katını öder ve halka ilan edilerek yargıçlık makamından el çektirilir ve bir daha asla yargıçlık icra etmek için oraya oturamaz.”²⁸ Görüldüğü üzere, gerçek bir adalet sisteminin sağlanması ve gerektiğinde yargılayanlarında, yargılanmasını önünü açan ve cezalandırılan bir süreç tarihin derinlerine kadar geri gitmektedir.

Özetle, Beyanname ile evrensel boyutta insanların kovuşturma ve yargılama aşamalarında da eşit haklara sahip oldukları, yasama, yürütme ve yargı erklerini ellerinde bulunduranların keyfi hareket edemeyeceklerini güvence altına alınmıştır. Bu yönde bir düzenleme getirilmiş olunmasına karşın birçok ülkede bu alanlarda ihlallerin devam etmekte olduğunu, maalesef izlemekteyiz. Bu da bize evrensel boyutta kabul edilen normların sadece etik bir değer olarak kabul edildiği ancak uygulama aşamasında çok farklı tabloların ortaya çıkmasına imkan tanıdığını bir kez daha gözler önüne sermektedir.

²⁶ Bkz.: İHEB'nin 8.maddesine.

²⁷ Hammurabi ve dönemi ile ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz.: **Horst Klengel**, *König Hammurapi und der Alttag Babylons, Artemis, 1991.*

²⁸ Hammurabi Kanunları için Bkz.: **Çoşkun Can Aktan**, *Haklar ve Özgürlükler Antolojisi, Ankara, 2000, s.39.* vd.

5) Vatandaşlık Hakkı ile İlgili Güvenceler

Bilindiği üzere bir kişiye bir ülkeye bağlayan en temel unsur vatandaşlık bağıdır. Her ülke kendi ihtiyaçları doğrultusunda bu konuda düzenlemeler getirmiştir. İhtiyaçlardan söz ederken, tabii ki bunda siyasal tercihlerinde rolü büyüktür. Bazı ülkelerde tek vatandaşlık tanınmış iken, bazı ülkelerde örneğin bizde olduğu üzere çifte vatandaşlık uygulaması da olanak dahilindedir.²⁹

Beyannamede herkesin bir yurttaşlığa hakkı olduğu ve hiç kimsenin keyfi olarak vatandaşlıktan veya vatandaşlığı değiştirme hakkından yoksun bırakılamayacağına açıkça yer verilmiştir.³⁰ Bu pratikte şu anlama gelmektedir, Beyannamenin altına imza koyan ülkeler salt keyfi uygulamalar nedeniyle bir kişiyi kendi ülke vatandaşlıklarından çıkarmaları mümkün değildir. Vatandaşlıktan çıkartılabilmek için yasalar ile belirlenmiş olan sınırların ihlal edilmiş olması ve bu ihlalin açıkça ortaya konması gerekmektedir. Bunun ile birlikte eğer bir kişi herhangi bir gerekçe ile vatandaşlığını değiştirmek ister ise yine bu durumda, bu kişinin zorla sahip olduğu vatandaşlığında tutulamayacağı ortaya konulmuştur.

6) Aile Kurma Hakkı

Temel hak ve özgürlükler arasında kabul edilen diğer önemli bir insan hakkı ise aile kurma hakkıdır. Şüphesiz olarak aile birlikteliğinin oluşturulması ve bu birlikteliğin korunmasının herkes için ayrı bir önem taşımaktadır. Bu düşünceden hareket eden Birleşmiş Milletler, herhangi bir ayırım göstermeden, yani erkek, kadın, din dil, vatandaşlık unsurlarına bakılmaksızın evlenmeye ve bir aile kurmaya herkesin hakkı olduğuna yer vermiştir.

Bunun ile de yetinilmemiş, evliliğin özgür ve tam irade ile gerçekleşmesinin esası kabul edilmiştir. Daha açık bir ifade ile bazı ülkelerde halen görülen, hatta bizde de eskisi kadar olmasa da maalesef tümden ortadan kalkmamış olan ve Avrupa Komisyonu tarafından da şüphesiz olarak haklı bir biçimde şiddetle eleştirilen ve uluslararası basına da yansıma bulan zorla evlilik uygulaması, hiçbir suretle İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin hükümleri ile örtüşmemektedir. Zorla evlendirme, sosyal bir olgu gibi görünse, daha doğrusu gösterilmek istense de, kanaatimize göre insan hakkı ihlalinin başka bir şey değildir. Bu hak ihlalinin tümden ortadan kaldırılması için ise mutlak olarak eğitime önem verilmesi, insanların bilinçlendirilmesi ve sosyal ile ekonomik anlamda güçlendirilmesi gerekmektedir.

²⁹ Türkiye'deki yasal çerçeve için örneğin Bkz.: **Vahit Doğan**, *Türk Vatandaşlık Hukuku*, 8.Baskı, Ankara, 2008, **Engin Nomer**, *Vatandaşlık Hukuku*, Filiz İstanbul, 2007.

³⁰ Bkz.: İHEB'nin 15.maddesine.

B) Sosyal Haklara İlişkin Temel Düzenlemeler

1) Örgütlenme Hakkı

Sadece beyannamede değil, onun ötesinde birçok uluslararası belgeye esin kaynağı olmuş olan diğer önemli bir insan hakkı ise örgütlenme hakkıdır. Bu örgütlenme hakkının ancak doğru tanımlanması gerekir. Örgüt veya örgütlenme ile kast edilen yasa dışı bir oluşuma gitmek olmayıp, aynı çıkarları ve görüşleri paylaşan insanların bir araya gelerek barış ortamı içinde oluşturdukları menfaat birlikleridir.

Beyanname kapsamında ise burada toplanma, dernek ve sendika kurma hakları anlaşılmaktadır. Ancak burada önemli ölçütler getirilmiştir. Buda silahsız ve saldırsız toplanma, dernek kurma ve derneğe üye olma özgürlüğünün tanınmış olunmasıdır. Burada pozitif bir özgürlüğün varlığı söz konusudur. Yani hiç kimsenin bir dernek veya sendikaya üye olma konusundaki hür iradesini kullanma konusunda engellenemeyeceği ilkesinin kabul edilmesi söz konusudur.

Ancak bunun ile birlikte negatif özgürlük de güvence altına alınmıştır. Daha açık bir ifade ile hiç kimsenin bir derneğe üye olması konusunda zorlanması da mümkün değildir. Bu da, pozitif olduğu kadar negatif özgürlüğün tanınması halinde ancak anlam kazanmaktadır.

Bu alanda da ülkemizde önemli gelişmeler sağlanmış olursa da yasalarımızda halen bu özgürlüğü ihlal eden düzenlemelerin var olduğunu işaret etmek gerekir. Görünürde örgütlenme özgürlüğü tüm çalışanlara tanınmış olunmasına karşın, yasalarda yer alan düzenlemeler örgütlenmenin beraberinde getirmekte olduğu imkanlardan yararlanılmasını engellemektedir. Konuyu bir örnek yardımıyla açıklamak gerekirse, sendika kurma hakkı sadece Türk vatandaşlarına tanınmıştır. Bu nedenle Türkiye’de ikamet eden ve çalışan yabancıların bir sendikanın kuruluşunda görev almaları imkan dahilinde değildir.³¹ Ancak yeni hazırlanan Sendikalar Kanunu tasarısında bu konudaki engelleyici hükmün kaldırılması amaçlandığı ve böylelikle sendika özgürlüğün gelişmesine yönelik olarak sosyal ortaklarında olumlu yaklaşıtlarını belirtmemiz gerekir.

Yine aynı biçimde memurlara sadece sendika kurma ve toplu görüşme hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla memurların grevli toplu pazarlık hakları bulunmamakta olup, bu durum örgütlenme hakkının tanınmış olunmasına karşı, örgütlenmeyi etkisiz hale getirmektedir.

³¹ 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 5.maddesine, ayrıntılı bilgi için Bkz.:**Murat Demircioğlu/ Tankut Centel, İş Hukuku, 12.baskı, Beta, İstanbul, 2007, Nuri Çelik, İş Hukuku, Beta, İstanbul, 2008.**

2) Çalışma Hakkı ve Koruyucu Düzenlemeler

Beyannamenin 23.maddesinde:

1. Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır,
2. Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır,
3. Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır, denilmektedir.

Buradan açıkça görüldüğü üzere istihdam yani çalışma hakkı da en temel insan hakları arasında kabul edilmiştir. Hiç kimsenin zorla çalıştırılmayacağı, işini serbestçe seçme hakkına sahip olduğu, çalışanlar arasında ayırım yapılamayacağı açıkça ifade bulmuştur. Ayrımcılık sadece çalışma koşulları açısından değil, ücret açısından da kendisini göstermektedir. Bugün bu düzenlemeler farklı uluslararası belgelerde, özellikle de 1919 yılında kurulan ve 1932 yılından beri Türkiye'nin de üyesi bulunduğu Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (İLO) kabul etmiş olduğu sözleşmelerde ve Avrupa Birliği normlarına da yansımaya bulmuştur. Hatırlanacağı üzere zorla çalıştırmanın daha 1930 yılında ILO'nun kabul etmiş olduğu 29 sayılı Sözleşme ile yasakladığını³² ve bir anlamda Beyanname içinde sosyal haklar konusunda esin kaynağı oluşturduğunu görmekteyiz.

Daha önceden ifade etmiş olduğumuz Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları sözleşmesinin 9.maddesinin 2.fıkrasında açık bir biçimde çocuğun uygun bir yaş sınırına ulaşıncaya kadar çalışmasına izin verilemeyeceğine hükmedilmiştir. Ülkemizde de bu konuda yasal düzenlemelerinin yapılmış olmasına ve 15 yaşının altında çocuklarının çalıştırılmasının esasen yasak, 15 ve 18 yaş grubu arasında çalışabilecekleri işler tanımlanmış olunmasına karşın³³ Türkiye'nin karnesinin bu alanda hiç de iyi olmadığını izlemekteyiz. Dünya çapında resmi verilere göre 218 milyon çocuk çalışmakta, Türkiye'de ise bu rakam yine resmi verilere göre 958 bin olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁴ Bu tablo bize ise dünya ölçeğinde çocuk istihdamının engellenmesine yönelik olarak bir ticaret politikasının geliştirilmesi istenmiş olmasına karşın, daha açık bir ifade ile üretim sürecinde çocuk emeğin sömürüldüğü

³² 26 Haziran 1930 yılında kabul edilen 29 sayılı ILO Sözleşmesi metni için Bkz.: *Tanku Centel, Türkiye'nin Onayladığı ILO Sözleşmeleri, 2.Baskı, MESS, İstanbul, 2004, s.53-71.*

³³ Bkz.: *İş Kanununun 71. Maddesine.*

³⁴ *Hürriyet İnsan Kaynakları, 16 Kasım 2008.*

ürünlerin talep edilmemesi yönündeki politikaların başarısız kaldığını da gözler önüne sermektedir.³⁵

İfade ettiğimiz üzere Beynamede herkesin işsizliğe karşı korunma hakkının da bulunduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu günlerde daha yoğun olarak yeniden tartışmaya açılan sosyal devlet anlayışı kapsamında, Beyannamenin altına imza koyan ülkelere işsizlik ile mücadele ve işsiz olan kişilerin korunması ve istihdam yaratılması yönünde önemli bir görev yüklediğini görmekteyiz. Bilindiği üzere bizim ülkemizde de 1999 yılında işsizlik sigortası kanunu kabul edilmiştir.³⁶ Bu sigorta kolunda sağlanan yardımların doğrusu yeterli olduğunu ve kişilerin bir an önce yeniden bir iş elde etmeleri konusunda etkin olduğunu iddia edebilmemiz mümkün değildir.³⁷

Beyannamenin 24. maddesinde ise “herkesin dinlenmeye, eğlenmeye, özellikle çalışma süresinin makul ölçüde sınırlandırılmasına ve belirli dönemlerde ücretli izne çıkmaya hakkı vardır”, denilmektedir. Şüphesiz olarak bu norm da insanın insanca yaşayabilmesi için büyük önem taşımaktadır. Bugün biliyoruz ki, en azından kendisini gelişmiş ülke olarak kabul eden ülkeler de çalışma süreleri makul bir düzeyde düzenleme bulmuş ve çalışanlara da ücretli izin hakları tanınmıştır. Ancak global ölçekte bakıldığında, yine ağırlıklı olarak Asya ve Afrika ülkelerinde çalışma sürelerinin çok uzun olduğu, ücretlerin düşük tutulduğu, çocuk işçiliğin yaygın olduğunu görmekteyiz. Asgari ücret uygulamasının geçerli olduğu ülkelerde ise, asgari ücretin gerçekten geçimi sağlayabilecek düzeyinin altında seyrettiğini görmekteyiz.

Ülkemiz açısından durumu değerlendirdiğimizde, çalışma ve dinlenme süreleri, yıllık ücretli izinler ile ilgili yasal düzenlemelerin uluslararası mevzuat yani İLO ile uyumlu olduğunu, hatta üyesi olma yolunda resmi olarak 45 yıldır mücadele ettiğimiz Avrupa Birliğinin Çalışma Sürelerine ilişkin Direktifi ile çelişmediğini görmekteyiz.³⁸ Ancak asgari ücret konusuna baktığımız zaman, belirlenen yasal asgari ücretin geçimi sağlayabilecek düzeyin altında belirlendiğini ve bu konuda mutlak olarak bir iyileştirmeye gidilmesinin zorunluluğu olduğunu

³⁵ Karş: **Julia Kuschnerit**, *Handelspolitik gegen Kinderarbeit? : Die begrenzte Wirksamkeit von Sozialklauseln, Internationale Politik und Gesellschaft*, 3/2001, s. 287-302.

³⁶ İşsizlik Sigortası için Bkz.: **Can Tuncay/ Ömer Ekmekçi**, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Beta, İstanbul, 2005.

³⁷ **Alpay Hekimler**, *İstihdam paketinin İşsizlik Sigortası Alanındaki Düzenlemelere İlişkin Genel Eleştiriler*, *Mercek*, Temmuz 2008, s.112-119.

³⁸ Bu konudaki düzenlemeler için örneğin Bkz.: **Sarper Süzek**, *İş Hukuku*, Beta, İstanbul, 2008, **Alpay Hekimler**, *Avrupa Hukuku Işığında Türkiye’de Çalışma Sürelerinin Düzenlenmesine İlişkin Yeni Hükümler*, *Çimento İşveren*, Mart/2004, s.16-26.

herhalde kimse itiraz etmeyecektir. Nitekim Türkiye’de yoksulluğun giderek artmakta olduğunu hep birlikte izlemekteyiz.³⁹

3) Sosyal Güvenlik Hakkı

Sosyal haklar açısından önem taşıyan ve beyannamede yansıma bulmuş olan diğer bir hak ise sosyal güvenlik hakkıdır. Toplumun bir üyesi olarak herkesin sosyal güvenliğe hakkı olduğuna yer verilmiş ve bu hak da belirli bir boyutta spesifik edilmiştir.⁴⁰

Her ülke kendi dinamikleri doğrultusunda yıllar içerisinde bir sosyal güvenlik sistemi oluşturmuştur. Bazı ülkelerde, çok etkin bir sosyal güvenlik sistemi oluşturulmuş iken, bazı ülkelerde bu yönde modern anlamda bir sistem oluşturulamamış veya ihtiyaçları cevap vermekten uzak kalmıştır. Böylelikle sosyal güvenliğin uluslararası anlamda bir hak olarak tanımlanmış olunmasına karşın uygulamada çok farklı tablolar ortaya çıkmıştır.

Görüldüğü üzere, bu bildiriyle, yalnızca demokratik anayasalarla tanınan temel medeni ve siyasi haklar değil, ekonomik, toplumsal, kültürel haklar da genel tanımlarla belirli hale gelmiştir. İlk grup haklar arasında, yaşama, özgürlük ve kişi güvenliği gibi haklarla birlikte, keyfi tutuklama, hapis ve sürgünden korunma, bağımsız ve tarafsız mahkemelerde adil ve kamuya açık olarak yargılanma hakkı ile düşünce, vicdan, din, toplanma ve örgütlenme özgürlükleri bulunur. Sosyal güvenlik, çalışma, eğitim, toplumun kültürel yaşamına katılma haklarıyla bilimsel ilerlemenin ürünlerinden yararlanma hakkı ise, beyanname ile getirilen yenilikler arasında yer almaktadır. Özetle, Beyanname ile bir anlamda klasikleşmiş olarak da tanımlanabilecek insan haklarına, sosyal haklarda ilave edilerek ortak bir metin içinde düzenlenmiş ve yeni bir boyut kazandırılmıştır.

V. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Kabul Edilmesinin Ardından

Yaşanan Gelişmeler

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin tartışmasız bir özelliği bağlayıcılığın sınırlı olmasıdır, daha açık bir ifade ile Beyanname uluslararası yükümlülükler getirmemektedir. Bir anlamda bildirge bir hukuk metni olmayıp, daha çok etik değerlerde bir metin niteliğinde özellikler

³⁹ Karş.: *Ercan Dansuk/ Mehmet Özmen/ Güzin Erdoğan, Türkiye’de Bölgesel Düzeyde Yoksulluk ve Sosyal Tabakalaşma, Türk-İş Dergisi, Eylül-Ekim 2008, s.22-39.*

⁴⁰ Bkz.: İHEB’nin 22. ve 25.maddelerine.

taşımaktadır.⁴¹ Bu nedenle 1953 yılında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi imzaya açılmıştır ki, Türkiye’de bu Sözleşmeyi 10 Mart 1954 tarihinde imzalamıştır.⁴²

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin kabul edilmesinin ardından insan haklarının geliştirilmesi, korunması ve denetlenmesi konusunda yeni birçok anlaşmalar yapılmış ve bildiriler yayımlanmıştır. Bu belgelerin tümünü bu çalışma kapsamında genel hatları ile dahi incelememiz mümkün olmadığından ötürü, toplam sayısı 72’ye ulaşan bu sözleşmelerden bazılarının isimlerinin aşağıda belirtilmesi ile yetinilmektedir.

- 20 Aralık 1953 tarihli Birleşmiş Milletlerin Kadınların Siyasi Haklarına İlişkin Sözleşmesi
- 20 Kasım 1959 tarihli Birleşmiş Milletlerin Çocuk Hakları Bildirgesi
- 18 Ekim 1961 tarihli Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesi
- 21 Aralık 1965 tarihli Birleşmiş Milletlerin Her Çeşit Irk Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşmesi
- 16 Aralık 1966 tarihli Birleşmiş Milletlerin Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi
- 26 Haziran 1981 tarihli Afrika İnsan ve Halklarının Hakları Şartı
- 29 Kasım 1985 tarihli Birleşmiş Milletlerin, Yargı Bağımsızlığına Dair Temel Prensipler

Buradan açıkça görüldüğü üzere İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ayrı bir önemi daha ortaya çıkmaktadır. O da şudur, bu belge temel hak ve özgürlüklerin belirlenmesi ve spesifik konuların düzenlenmesi yönünde yol gösterici bir harita görevini üstlenmiştir. Bu nedenle İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’ni dünya ölçeğinde insan haklarının Anayasası olarak tanımlamak kanaatimizce yanlış bir tespit olmasa gerekir.

11 Eylül 2001, bu tarih herkesin belegeine silinemeyecek düzeyde adeta kazandı. İnsan haklarının gelişim açısından konuya yaklaşıldığında ise, bu tarihten sonra devlet güvenliğinin ve savunma tedbirlerinin adeta bireysel insan haklarının ötesine geçecek yeni bir döneme girildiğini izledik. Ancak bu alanda da bir anlamda geri dönüşüm olarak tanımlayabileceğimiz

⁴¹ Milliyet 6 Kasım 2008.

⁴² Bu sözleşme için Bkz.: **Jens Meyer-Ladewig**, *Europäische Menschenrechtskonvention, Baden-Baden, Nomos, 2006*, **Heribert Golsong/ Wolfram Karl/ Heribert Miessler**, *Internationaler Kommentar zur Europäischen Menschenrechtskonvention, Heymanns, 2004*.

bir süreci Birleşmiş Milletlerinin 60. Kuruluş yıldönümünü kutladığımız 2005 ile yaşanmaya başlandı. Bir anlamda milenyum olarak tanımlayabileceğimiz bu tarihten sonra, bireysel insan haklarının yeniden demesek de, daha fazla önemsenmeye başlandığı bir süreç yeniden dönülmüş olundu.

Bu alanda yaşanan en önemli gelişme ise şüphesiz olarak Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyinin (*UN-Menschenrechtsrat*) kurulması olmuştur. Bu konsey bir anlamda giderek siyasal bir boyut kazanmış olan İnsan Hakları Komisyonundan (*Menschenrechts Kommission*) daha etkin faaliyet göstermek amacıyla oluşturuldu.⁴³ Nitekim İnsan Hakları Komisyonunda görev alan üyeler, kurucu 53 ülke tarafından atanan üyeler tarafından oluşmaktaydı. Özellikle batılı ülkelerin Asya ve Afrika ülkelerinde sürekli insan hakları ihlallerinin yaşandığını gündeme getirmeleri; Asyalı ve Afrikalı ülkelerin ise Komisyonun esas amacının batılı ülkelerin ekonomik çıkarlarını korumak ve bu kapsamda insan haklarını adeta bir araç olarak kullanılması eleştirileri gündeme getiriliyordu ki, bu durum Komisyonunun çalışmasını önemli ölçüde engelliyordu.⁴⁴ Bu nedenle de dönemin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan Komisyonun reforme edilmesi yönünde bir tasarı hazırlatmıştı. Bu tasarı uzun ve bir anlamda şiddetli tartışmaların sonunda 15 Mart 2006 tarihinde kabul edilerek, İnsan Hakları Konseyi kurularak faaliyetlerine başlamıştır. Bu alanda getirilen en önemli değişiklik Konsey'de görev yapacak olan üyelerinin sayısının 47'ye düşürülmesi ve üye seçiminin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından yapılmasıdır. Üyeler, gizli oylama usulü ile üç yıllık bir dönem için seçilmekte olup, ikinci bir defa seçilebilmeleri de olanak dahilindedir.

Oluşturulan yeni sistem kapsamında Konseyin etkin bir biçimde faaliyet gösterebilmesi için, öncesine oranla toplantılarının sürekli olarak yapılması, bir yıl içinde en azından üç defa bir araya gelinmesi ve toplantıların asgari olarak 10 hafta sürmesi gerektiği gibi hükümlere yer verilmiştir. Bunun ile birlikte üyelerden birinin talebi ve üçte birinin kabulü üzerine olağandışı toplanılmasının yolu da açılmıştır. Bu yeni düzenlemenin etkin olduğunu bize, şimdiye kadar bu hükümden yedi defa yararlanıldığını açıkça göstermektedir.

Özetle, yeni yapılanma çok daha etkin bir biçimde faaliyet göstermektedir. Ancak ne orada başarı sağlayacağı konusundaki sorunun cevabı henüz açıktır. Özellikle İslam Konferansı

⁴³ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu hakkında ayrıntılı bilgi için Bkz.: *Sven Bernhard Gareis/Johannes Warwick, Die Vereingten Nationen, Opladen, 2006.*

⁴⁴ Ayrıntılar için Bkz.: *Sven Bernhard Gareis, Der UN-Menschenrechtsrat: Eine Vorläufige Bilanz, APuZ, 46/2008, s.15-21.*

üyesi ülkelerinin bazılarının İslam hukukuna dayalı yeni bir örgütlenme modeli üstünde çalışmaları⁴⁵, sistemin Global oranda başarısını gölgeleyecek gibi görünmektedir.

VI. Geleceğe Yönelik Perspektifler

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonunun ilk Başkanlığını üstlenmiş olan Eleanor Roosevelt tarafından tüm insanlığın Magna Cartası olarak tanımlanan İnsan Hakları Beyannamesi, 60 yıl önce kabul edilmiştir. Ortaya koymaya çalıştığımız üzere, en başta yaşam ve özgürlük olmak üzere sağlık, eğitim, yiyecek, barınma ve toplumsal hizmetler de içinde olmak üzere ileri bir yaşam düzeyine kavuşma; yasanın koruyuculuğundan eşit olarak yararlanma; Barışçıl amaçlar için toplanma ve dernek kurma; evlenme, mal ve mülk edinme; çalışma, işini seçme özgürlüğü; vatansızların ve mültecilerinin haklarının korunması; din, vicdan düşünce ve ifade özgürlüğü hakları İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin temellerini oluşturmaktadır.

Ancak, mülkiyet hakkının temel hak olarak sayılıp sayılmayacağı konusu bugün yürütülen tartışmalar arasında yer almaktadır. Nitekim dünya çapında tanınmış olan felsefecilerimizden biri olan Ioanna Kuçuradi, mülkiyet hakkının temel hak olarak kabul edilmesine itiraz edip ve temel haklar ile ekonomik hakların birbirinden ayrılması gerektiğini ifade etmektedir.⁴⁶ Beyannamenin 17.maddesinde, herkesin tek başına veya başkalarıyla ortaklaşa mülkiyet hakkının bulunduğu ve yine hiç kimsenin keyfi olarak bu haktan yoksun bırakılmayacağına yer vermiştir.

Doktrinde günümüzde birinci, ikinci ve hatta üçüncü jenerasyon insan haklarından söz edilmektedir. Birinci jenerasyon içinde, en temel ve klasik olarak da tanımlayabileceğimiz özgürce ve güven içinde yaşama hakkı, özel ve aile yaşamına saygı gösterilmesi, inanç, düşünme ve ifade özgürlüğü sayılabilir. İkinci jenerasyon hakları arasında ise, çalışma hakkı, uygun ve eşit çalışma koşullarının sağlanması, sendika kurma hakkı, insan onuruna yaraşır yaşam standardının sağlanması hakkı gösterilmektedir. Üçüncü jenerasyon içinde ise gelişme hakkı, yani üçüncü dünya ülkelerinin de gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşabilmeleri yönünde hakların tanınması anlaşılmaktadır. Dolayısıyla burada gelişmiş ülkelerin, geri kalmış ülkelere yardım etmeleri söz konusu olmakta olup, doğrudan bir bireye yönelik olarak değil, tümünden topluma yönelik kolektif bir hakkının tanımlanması söz konusu olmaktadır. Dünya çapında giderek artan yoksulluk olgusuna bakıldığında konunun önemi daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

⁴⁵ S.20

⁴⁶ Milliyet, 6 Kasım 2008

1970'li yıllar ile birlikte bu görüş ortaya atılmış olursa da, üçüncü jenerasyon yada nesil insan haklarından tam olarak neyin anlaşılması gerektiğine ilişkin tam bir tanım bütünlüğüne varılamamıştır.⁴⁷ Global değişimlerin hızla gelişmesi ülkelerin ortak bir tanım üzerinde uzlaşmalarını güçleştirmektedir. Ancak çevre gibi bazı alanlar da vardır ki, artık çevrenin korunması konusunun insan hakları arsında yer alması gerektiği anlayışının hızla yayıldığını görmekteyiz.

Bugün demokratik olarak tanımladığımız birçok ülke esas itibariyle Beyannamede ifade bulmuş olan hükümleri Anayasalarına yansıtmışlardır. En azından kendilerini batı demokrasisi olarak tanımlayan ülkelerde bu durum geçerli olmaktadır. Bilindiği üzere Anayasamızın 2.maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri tanımlanırken “insan haklarına saygılı” olma ilkesine yer verilmiştir. Böylelikle insan haklarının Anayasal güvence altına alındığını görmekteyiz. Bunun ile birlikte Anayasamızın 5.maddesinde devletin temel amaç ve görevleri arasında, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaştırmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır, biçiminde ifade bulmuştur.

Ancak burada önemli olan bir nokta daha karşımıza çıkmaktadır o da uluslararası anlaşmaların niteliği ve yaptırımını konusudur. Avrupa Birliğine uyum süreci kapsamında 7 Mayıs 2004 tarihinde 5170 sayılı yasa ile Anayasa'nın 90.maddesi yeniden düzenlenerek bu alanda önemli bir yenilik getirilmiştir. Yeni şekliyle 90.maddenin 5.fıkrası “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.” biçiminde düzenlenmiştir.

Bu nedenle getirilen bu değişiklik nedeniyle temel hak ve hürriyetler alanındaki uluslararası sözleşmeler Türk hukuk normları piramidinde kanunların üstünde ve Anayasanın altında bir yere sahip olduğunu söyleyebilmemiz mümkündür. Bu düzenleme öncesinde uluslararası sözleşmeler sadece kanun değerindeydi. Dolayısıyla İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ülkemiz içinde sembolik bir önem taşımasının çok ötesinde bir fonksiyona sahiptir.

Ancak buna rağmen, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi yolunda uluslararası toplum tarafından sürdürülen çabalara rağmen sayısız ülkede, bu hakların elde edilmesi yönünde mücadeleler halen devam etmekte ya da bu haklar tanınmış olursa dahi ciddi hak ihlalleri

⁴⁷ Fassbender, a.g.m., s. 6.

yaşanmaya devam etmektedir. Bunun ile birlikte bazı ülkelerde yaşayan insanlar en temel haklara sahip oldukları bilincinden uzak bir biçimde hayatlarını idame ettirmekte, daha doğrusu idame etmeye çalışmaktadırlar. Ancak şunu da ifade etmek gerekir ki, özellikle otoriter rejimlerin hüküm sürdüğü ülkeler, Beynamede yer alan hükümleri eleştirmektedirler. Eleştirdikleri en önemli husus da doğal olarak devletin egemenlik haklarının sınırlandırılması ve egemenlik hakkının esas itibarıyla millete tanınmış olmasıdır. Bundan dolayı da Beynameyi de batının dünyaya kabul ettirmek istediği bir ürün olarak algılamaktadırlar.⁴⁸

Eskiden insan hakları kavramının toplumda daha az kullanıldığını, ancak zamanla bu kavramı tanıma ve sahiplenmenin daha etkin hale geldiğini izlemekteyiz. Bunda da şüphesiz olarak her insanın doğduğu andan itibaren, hatta ana rahmine düştüğü andan itibaren bir takım haklara sahip olduğu ve bu hakların güvence altına alınmış olmasının bilincinin yayılmasının katkısı yadsınamaz. Ancak uluslararası arena tarafından yapılan baskıların önemini de burada yadsımamak gerektiği kanaatindeyiz.

Günümüzde gerek ulusal, gerekse uluslararası yazılı ve görsel basında, insan hakları konusunun önceki yıllara oranla daha ciddi ele alındığını görmekteyiz. Bunun altında çeşitli faktörler yatsa da, en önemli faktör toplumların ve devletlerin Globalleşme süreci ile birlikte daha şeffaf bir görüntüye kavuşmaları, hatta kavuşturulmalarından ileri gelmektedir.

Bugün Avrupa Birliği, Uluslararası Af Örgütü, Birleşmiş Milletler ve belirli sivil toplum kuruluşları her yıl, ya da dönemsel olarak dünya insan hakları, ülke insan hakları raporları yayınlamakta ve böylelikle dünya kamuoyunun gündemine sunmaktadırlar. Bilginin şeffaf hale gelmesi şüphesiz olarak bu konuda hassasiyet göstermeyen ülkelerin daha hassas davranmalarına neden olmuştur. Ancak halen de birçok ülkede ağır insan hakları ihlallerinin yaşandığını maalesef izlemekteyiz. Bu ülkelerin başını Çin ile Arap yarımadasında yer alan, şerri hukuka göre yönetilen ülkeler çekmektedir. Buralarda sistematik bir insan hakları ihlalden söz edebilmemiz mümkündür. Ancak bu şu anlama gelmektedir, gelişmiş batı toplumlarında ABD, Japonya, Almanya ve diğer ülkelerde de zamanla ciddi insan hakları ihlalleri ortaya çıkabilmektedir. Ancak burada kesinlikle sistematik bir ihlalden söz edebilmemiz mümkün değildir. Türkiye'nin de bu ülkeler arasında yer aldığını kabul etmemiz gerekir. Gönül arzu ederdi ki, yaşadığımız bu dünyada, hiçbir ülkede insan hakları ihlali yaşanmasın.

⁴⁸ *Johannes Piepenbrink*, Editorial, APuZ,46/2008, s.1.

Kaynaklar:

- Adams Angela u. Willi Paul (Hrsg.)**, Die Amerikanische Revolution und die Verfassung 1754–1791, dtv, München, 1987.
- Aktan Çoşkun Can**, Haklar ve Özgürlükler Antolojisi, Ankara, 2000.
- Aslan Yılmaz/ Şenyüz Doğan/ Taş Metin/ Kortunay Ayhan/ Develi Ömür**, Hukuka Giriş, 4.baskı, Ekin Yayınları, Bursa, 2008.
- Aybay Aydın/ Aybay Rona**, Hukuka Giriş, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005.
- Bales Kevin**, Die neue Sklaverrei, Kunstamn, München, 2001.
- Bellen Heinz u.a (Hrsg.)**, Bibliographie zur antiken Sklaverei, Steiner, Stuttgart, 2003.
- Benz Wolfgang**, Geschichte des Dritten Reiches, Beck, München, 2000.
- Centel Tankut**, Türkiye'nin Onayladığı ILO Sözleşmeleri, 2.Baskı, MESS, İstanbul, 2004.
- Chartier Roger**, Die kulturellen Ursprünge der Französischen Revolution, Campus-Verlag, Frankfurt/M, 1995.
- Çelik Nuri**, İş Hukuku, Beta, İstanbul, 2008.
- Dansuk Ercan/ Özmen Mehmet/ Erdoğan Güzin**, Türkiye'de Bölgesel Düzeyde Yoksulluk ve Sosyal Tabakalaşma, Türk-İş Dergisi, Eylül-Ekim 2008, s.22-39.
- Milliyet 6 Kasım 2008.
- Demircioğlu Murat/ Centel Tankut**, İş Hukuku, 12.baskı, Beta, İstanbul, 2007.
- Doğan Vahit**, Türk Vatandaşlık Hukuku, 8.Baskı, Ankara, 2008.
- Fassbender Barodo**, Idee und Anspruch der Menschenrechte im Völkerrecht, Aus Politik und Zeitgeschichte (APuZ), 46/2008, s.3-8.
- Fendoğlu Hasan**, Türk Anayasası ve Avrupa Birliği, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2007.
- Fendoğlu Hasan**, Milenyum Türkiye'sinde İnsan Hakları ve AB, Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2007.
- Gareis Sven Bernhard**, Der UN-Menschenrechtsrat: Eine Vorläufige Bilanz, APuZ, 46/2008, s.15-21.
- Gareis Swen Bernhard/ Varwick Johannes**, Die Vereingten Nationen, 4.Auflage, Budrich, Opladen, 2006.
- Gauchet Marcelle**, Die Erklärung der Menschenrechte - Die Debatte um die bürgerlichen Freiheiten 1789, Hamburg, 1991.
- Golsong Heribert/ Karl Wolfram Karl/ Miehsler Heribert**, Internationaler Kommentar zur Europäischen Menschenrechtskonvention, Heymanns, 2004.
- Gözler Kemal**, Hukuka Giriş, 4.baskı, Ekin Yayınları, Bursa, 2007.
- Gülmez Mesut**, Türkiye'nin İnsan Hakları Belgelerini Onaylama Politikası, İnsan hakları Yıllığı, C:13, 1991, s.103-138.
- Gülmez Mesut**, 2000'in Başında İnsan Hakları Sözleşmeleri ve Türkiye'nin Onay Durumu, Amme İdaresi Dergisi, C:33 S:1, Mart 2000, s.1-26.
- Hekimler Alpay**, İstihdam paketinin İşsizlik Sigortası Alanındaki Düzenlemelere İlişkin Genel Eleştiriler, Mercek, Temmuz 2008, s.112-119.
- Hekimler Alpay**, Avrupa Hukuku Işığında Türkiye'de Çalışma Sürelerinin Düzenlenmesine İlişkin Yeni Hükümler, Çimento İşveren, Mart/2004, s.16-26.
- Herbst Ludorf**, Das nationalsozialistische Deutschland 1933-1945 – Die Entfesselung der Gewalt: Rassismus und Krieg, Suhrkamp, Frankfurt a.Main, 1996.
- Hürriyet İnsan Kaynakları**, 16 Kasım 2008.
- Klengel Horst**, König Hammurapi und der Altg Babylons, Artemis, 1991.

Kuhn Axel, Die Französische Revolution, Reclam, Ditzingen 1999.

Kuschnerait Julia, Handelspolitik gegen Kinderarbeit? : Die begrenzte Wirksamkeit von Sozialklauseln, Internationale Politik und Gesellschaft, 3/ 2001,s. 287-302.

Mathieu Hans, Wege aus der Höle: Ethik und Praxis humanitärer Intervention und der Völkermord in Ruanda, Internationale Politik und Gesellschaft Online, 2004, s.176-191.

Meyer-Ladewig Jens, Europäische Menschenrechtskonvention, Baden-Baden, Nomos, 2006.

Mayer-Tasch Peter Cornelius, Mitte und Maß, Leitbild des Humanismus von den Ursprüngen bis zur Gegenwart, Nomos, Baden-Baden, 2006.

Michelet Jules, Geschichte der französischen Revolution, Eichborn-Verlag, Frankfurt/M, 1989.

Nomer Engin, Vatandaşlık Hukuku, Filiz İstanbul, 2007.

Otto Hermann Elisabeth(Hrsg.), Unfreie Arbeits- und Lebensverhältnisse von der Antike bis zur Gegenwart – Eine Einführung, Olms, Hildesheim, 2006.

Schröder Hans Christoph, Die Geschichte Englands: Ein Überblick, in: Großbritannien, *Hans Kastendiek/ Karl Rohe/ Angelika Volle (Hrsg.)*, Camups, Frankfurt a.Main, 1998.

Sautter Udo, Geschichte der Vereinigten Staaten von Amerika, 4. erw. Ausg., Stuttgart, 1991.

Süzek Sarper, İş Hukuku, Beta, İstanbul, 2008.

Thamer Hans-Ulrich, Die Französische Revolution. Freiheit, Gleichheit, Brüderlichkeit, Gerstenberg, Hildesheim, 2007.

Thamer Hans Ulrich, Verführung und Gewalt – Deutschland 1933-1945, Siedler, Berlin, 1986.

Tuncay Can/ Ekmekçi Ömer, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Beta, İstanbul, 2005.

von Mangold Hans/ Rittberger Volker/ Knipping Franz (Hrsg.), Das System der Vereingten Nationen und seine Vorläufer, Beck, München, 1995.

Wolf Klaus Dieter, Die UNO – Geschichte Aufgaben Perspektive, Beck, München, 2005.

© 2009 by the author(s)

Doç. Dr. Alpay Hekimler

1973 yılında Almanya'da doğmuştur. Uludağ Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünde lisans eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi İnsan Kaynakları Yönetimi ve Endüstri İlişkileri alanında yüksek lisans çalışmalarına başlayan Alpay Hekimler 1999 yılında yüksek lisans derecesini almıştır. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi Doktora eğitimine başlayan Hekimler, Max-Planck Enstitüsünün davetlisi olarak Enstitüde ve Münih Ludwig Maximilian Üniversitesinde tez çalışmalarında bulunmuştur. 2004 yılında Doktor unvanını alan Alpay Hekimler doktora sonrasında çalışmalarda bulunmak üzere Münih ve Köln'de bulunan Max-Planck Enstitüleri tarafından Misafir Öğretim Üyesi olarak davet edilmiştir. 2006 yılında Doçent olan Alpay Hekimler, Aralık 2007'de İstanbul Üniversitesinden, Namık Kemal Üniversitesine geçmiştir. Kendisi halen Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü görevini sürdürmektedir. Tekirdağ İnsan Hakları İl Kurulu görevinde de bulunan Hekimler aynı zamanda İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulu üyeliğini de sürdürmektedir.

Başta, AB - Türkiye İlişkileri, Karşılaştırmalı Endüstri İlişkileri, Sosyal Politika, Uluslararası Sosyal Politika, İşgücü Piyasası, Türk- Alman ve Avrupa İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Çalışma Süreleri ve Modelleri, Yönetime Katılım, Çokuluslu Şirketler ve Doğrudan Yatırımlar ve de Enerji konusunda çalışmalar yürütmektedir.

Kendisinin araştırdığı konular kapsamında yayınlanmış çok sayıda telif ve çeviri makalesi bulunduğu gibi, yayınlanmış telif ve derleme olmak üzere toplam sekiz kitabı bulunmaktadır. Yurtdışında da ağırlıklı olmak üzere çalışma konuları ile ilgili olarak çok sayıda Konferanslar vermiş Tebliğler sunmuştur.

ahekimler@nku.edu.tr

Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri

Namik Kemal University Papers on Social Science

No:02/2009

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Kabul Edilişinin 60. Yıldönümünde Taşıdığı Anlam ve Önemi

Alpay Hekimler

No:01/2009

Avrupa Birliği Ekseninde Türkiye’de Tarım Sektöründe Sosyal Güvenlik ve Sorunları

Teoman Akpınar

No: 02/2008

Avrupa Birliği Müktesebatı Işığında Türkiye’de Çalışma Yaşamında Güncel Gelişmeler

Tankut Centel

No: 01/2008

Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye’de İşgücü Piyasası Politikaları Ve İşsizlik Halinde Sağlanan Yardımlar

Alpay Hekimler